

Ignjatije ZLOKOVIĆ,

KOTORSKI BISKUP FRANO UČELINI - TICE (Povodom 50-godišnjice smrti 1937—1987)

Sedmični list »Glas Boke«, koji je izlazio u Kotoru, u broju 228. od 5. juna 1937. godine, pet dana nakon biskupove smrti, počinje njegov nekrolog ovim riječima: »Jeka žalobnih zvona sa kotorske katedrale bolno je parala tišinu sunčanog jutra koji se 1. juna smiješio Boki. Ali Kotor i Boka ne bijahu raspoloženi za njegov ljetni sunčani osmijeh. Tuga, duboka i istinska, pala je na zaliv, na grad, na njegove pitome obale. Umro je biskup. Nestalo je velikog čovjeka.«

Tadanji predsjednik Opštine grada Kotora, u svom komemorativnom govoru, između ostalog je rekao: »Ugasio se život uzornog pastira, milosrdnog oca bijednih i nevoljnih, čestitog nacionaliste i velikog Jugoslovena, velikog sveštenika koji je čitav svoj život posvetio sreći, dobru i napretku svog naroda. Njegov dugogodišnji plodonosan rad ostaviće neizbrisive tragove; njegovim djelima posvetiće istorija našega doba svoj najljepši dio; njegovu veličinu znaće dostojno ocijeniti buduća pokoljenja«.

Frano Učelini-Tice rodio se na Lopudu, dubrovačkom ostrvu, u pomorskoj porodici. Gimnaziju je završio u Dubrovniku, u kojoj je nastavni jezik bio italijanski (kao i u ostalim srednjim školama tadanje austrijske pokrajine Dalmacije), a bogosloviju u Zadru.

Svoju sveštenučku službu počinje kao paroh brdskog sela Ošlje, koje se tada nalazilo na dalmatinsko-hercegovačkoj granici; nastavlja kao profesor, zatim i rektor Bogoslovije u Zadru. Godine 1895. imenovan je za kotorskog biskupa. A to je bilo u onoj sudbonosnoj deceniji kada je Austrija sprovodila svoje poznato načelo »Divide et impera«, kada je ubacivala mržnju među Srbe i Hrvate u Dalmaciji, koja se bila izrodila u nemilu borbu.

Savremenik i sudionik značajnih zbivanja u decenijama borbe za Narodni preporod u Dalmaciji, i njenog uspješnog završetka, Učelini je došao u Boku sa jasnim i izrađenim koncepcijama — koje nikada nije iznevjerio — a to je jedinstvo Srba i Hrvata, i potreba njihove dalje borbe za slobodu i bolji život. Austrijska vlada je nastojala da bude imenovan za kotorskog bi-

skupa, da ga ukloni iz Zadra i učini manje opasnim, a sa nadom da će u antiaustrijski raspoloženoj i ustaničkoj Boki izmijeniti svoj stav. U tome su se prevarili. Učelini je dobro poznao i zavolio i Boku i njen podlovcenski grad, svoju rezidenciju. Prišao je odmah narodu i posvetio mu preko četiri decenije svog trudoljubivog i plodnog života, držeći se one Njegoševe: »Ne pita se ko se kako krsti...«.

Pored crkvenog, dopijeva i snalazi se na svim poljima rada: prosvjeti, kulturi, graditeljstvu i raznim granama privrede. Boki nijesu nikada bili potrebni ovakvi trudenici, jer je propašću svojih jedrenjaka, i ustancima protiv Austrije 1869. i 1882. godine bila potpuno iscrpljena i zapuštena.

»Dobar pastir i sve što kaže inom, i sam svojim potvrđuje činom« Na ostrvu kod Krtola, pored manastira (biskupove ljetne rezidencije) podiže uzorni vinograd i voćnjak, poziva okolne seljake i uči ih kako se podrezuje i kalemi. Pri opravljavanju crkava i crkvenih zgrada — koje je našao u zapuštenom stanju — lično je upravljao poslovima, a ponekad kao običan radnik dodavao majstorima kamen i kreč. U jednoj široko zasnovanoj akciji tadašnjih narodnih prvaka za opštu privrednu obnovu Boke, koja je počela 1907. godine, Učelini uzima aktivno učešće. Ova obnova rodila je prve seoske zadruge, narodne štedionice, i prve začetke industrije i turizma.

U svim javnim nastupima govorio je o potrebi narodne sloge i vjerske tolerancije. To je potvrdio i na svom životnom djelu, prevodu Dantcovog djela »Divina commedia« koju je posvetio SLOZI I LJUBAVI JEDNOKRVNE I ISTOJEZICNE BRACE HRVATA I SRBA. Knjiga je štampana u Kotoru, u 10.000 primjerala. Austrijske vlasti su sprečavale njeno rasturanje, ali su vodeći krugovi tadanje kraljevine Srbije našli načina da otkupe veći dio pomenutog izdanja.

U Balkanskom ratu slavi pobjede srpske i crnogorske vojske. U I Svjetskom ratu javno protestuje protiv hapšenja i mučenja bokeljskih rodoljuba. Ogorčen na postupke austrijske soldateske, napušta Kotor i prelazi u svoje ljetovalište u Krtolima i tu ostaje do konca rata.

Kada je 1918. god. predsjednik mađarske vlade grof Stjepan Tisa obilazio jugoslovenske krajeve, tražeći kontakt s narodnim prvacima, a u namjeri da spašava propalu Monarhiju, Učelinija ga nije posjetio, jer su mu rekli da na dobar prijem neće naići.

U ovim vremenima, prilikom pobune mornara u Boki, u februaru 1918. god. i strijeljanje četvorice vođa ove pobune, Biskup je rekao jednom svom povjerljivom saradniku: »Ova pobuna znači zasluženu propast Austrije, koju sam ja predvidio, kada je naredila skidanje zvona sa crkava — vjesnika mira — da ih koristi u ratne svrhe«.

Savremenici su ga ostao u nezaboravnoj uspomeni dolazak u Herceg-Novi predhodnice srpske oslobodilačke vojske (prvih dana novembra 1918. god.) sa potpukovnikom Svetislavom Simo-

vićem na čelu, kojom prilikom je Biskup održao ganutljiv poždravni govor koji je do suza dirnuo oduševljeni narod.

Kada je poslije oslobođenja i ujedinjenja posjetio Beograd, pričajući prijateljsina o svojim utiscima sa ovog puta, rekao je: »Hvala Bogu što sam doživio, bio sam u našoj prestonici Beogradu. Od Sušaka do Kotora vozio sam se našim slobodnim morem pod lijepom jugoslovenskom zastavom. O, da danas ustanu iz groba Štrosmajer, Rački, Klaić i Milinović! Da samo mogu da prožive jedan dan u svojoj slobodnoj otadžbini! Sretni bi ponovo u grob legli.«

Poslije oslobođenja i ujedinjenja, iako u poodmaklim godinama, sa još većim zanosom nastavlja započeto djelo. Politički razdor koji je sve više rastao, u tim godinama, bolno diraju njegovo rodoljubivo srce, ali stari idealista ne gubi nadu već proriče bolje i sretnije dane.

Godine 1932. odvađa se od cjelokupnog jugoslovenskog episkopata po pitanju antisokolske poslanice sa riječima: »Vjera nije bila u pitanju, zato nijesam poslanicu potpisao i ona nije oglašena u mojoj biskupiji. Član sam Jugoslovenskog sokola. Bio sam i ostajem. Ako me pozovu da blagoslovim njihov rad, blagosloviću ga radi Boga«. Malo poslije toga na kotorskom vježbalištu svečano blagosilja sokolske zastave, uz ogromno učešće naroda.

O životu i radu biskupa Frana Ućelini-Tice moglo bi se mnogo napisati. Njegovi savremenici ga ponekad nijesu razumjeli. Završit ćemo riječima njegovog biografa, dr Viktora Novaka: »Kad sam imao sreće da prvi put u životu vidim čovjeka i vladiku, koga sam poznao, studirajući dokumenta dugi niz godina, spremajući djelo o borbi Hrvata za Slovensko bogosužje u katoličkoj crkvi, osjetio sam da je preda mnom stajao živ svjedok i spomenik mučne ali sjajne borbe, ideal sveštenika i rodoljuba, koji je svojim djelima zadužio Hrvatstvo ali i Srpstvo, cio Jugoslovenski narod. Biskup Ućelini u svojoj skromnosti odbijao je sve jubileje. Ali neće i ne može jedan, da ga voli i sa divljenjem poštuje cio jedan narod; da će ga takvim za vječnost sačuvati i istorija koja po zasluži sudi.«

Njegov učenik i sljedbenik — sada pokojni — don Niko Luković postavio je brončanu bistu svog velikog učitelja (rad Toma Rosandića) pred pročeljem župskog hrama na Prčnju, uz ostale jugoslovenske velikane.

Očekujemo da će se imenom biskupa Frana Ućelini nazvati i jedna ulica grada Kotora.

LITERATURA

- Kalendar »Boka« za 1909. godinu.
- Biskup Frano Ućelini-Tice »Narodna odbrana«, Beograd, 15. VII 1927. god.
- »Glas Boka« — Kotor, 5. VI br. 228; 12. VI br. 229 i 19. VI br. 230, 1937.
- Anton Milošević »Sokolska prosvjeta« — Beograd, juni 1937, str. 220 i 227.
- I. Zloković »Politika« Beograd, 17. XII 1967, str. 20.